

- Πολιτική
- Ελλάδα
- Οικονομία
- Τέχνες
- Κόσμος
- Αθλητισμός
- Media
- Αυτοκίνητο

Επιστροφή

Έντυπη Έκδοση
Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Κυριακή 21 Φεβρουαρίου 2010

Τεχνάσματα για κατακερματισμό και ξεπούλημα δημόσιων αγαθών

Απ' το κράτος πρόνοιας στο κράτος μάννατζερ

Δημόσιοι υπάλληλοι με ηρεμιστικά

Των LAURENT BONELLI και WILLY PELLETIER*

«Ζούμε σε μια παράξενη εποχή... Έχει κανείς την εντύπωση ότι κάτι σαν κύμα μάς παρασύρει και μας τσακίζει». Με αυτά τα λόγια, ο πολιτειολόγος Μπερνάρ Λακρουά συνοψίζει την απόγνωση που έχει καταλάβει συνδικαλιστές, διανοούμενους, αντιπρόσωπους του λαού και πολίτες, μπροστά στις αναδιαρθρώσεις του κράτους(1).

Οι μεταρρυθμίσεις διαδέχονται η μια την άλλη, δίχως συνοχή. Ο τεχνικός χαρακτήρας τους τις καθιστά αδιαφανείς. Οι επιπτώσεις τους γίνονται αισθητές μόνον εκ των υστέρων, όταν εξειδικεύονται και περνούν στο στάδιο της πρακτικής εφαρμογής. Κι όμως, πίσω από το θολό αυτό τοπίο, έχει ξεκινήσει μια άνευ προηγουμένου κινητοποίηση για τη δημιουργία ενός κράτους με μειωμένο μέγεθος μεν, αλλά με ενισχυμένες τις δομές της διοίκησής του.

Μέγκενη στο Δημόσιο

Στη Γαλλία, για παράδειγμα, η συρρίκνωση του κράτους εκφράζεται με ιδιαίτερα ριζοσπαστικό τρόπο, με τη Γενική Μεταρρύθμιση των Δημόσιων Πολιτικών (RGPP), η οποία δρομολογήθηκε από τον Νικολά Σαρκοζί στις 20 Ιουνίου 2007 ενώπιον του υπουργικού συμβουλίου. Επιταχύνει (και συντονίζει) τα προγενέστερα εγχειρήματα, συνθλιβοντας τις δραστηριότητες του Δημοσίου στη μέγκενη δημοσιονομικών περιορισμών που έχουν οριστεί εκ των προτέρων.

Εξι μήνες αργότερα, 96 μέτρα προβλέπουν συγχωνεύσεις και αναδιαρθρώσεις κρατικών υπηρεσιών, καθώς και την κατάργηση άλλων. Ήδη από τον Οκτώβριο του 2007, στελέχη του υπουργείου Δικαιοσύνης, αγνοώντας την κριτική που τους ασκούν, «εσκαυχρονίζουν» με καταγιριστικό ρυθμό τον δικαστικό χάρτη της χώρας.

Σύμφωνα με το σχέδιό τους, έως την 1η Ιανουαρίου του 2011 θα έχουν καταργηθεί, στο όνομα της «αποτελεσματικότητας», 178 πρωτοδικεία και 28 εφετεία.

Στο μεταξύ, το υπουργείο Παιδείας κλείνει τα γυμνάσια που έχουν λιγότερους από 200 μαθητές, επειδή θεωρεί ότι κοστίζουν υπερβολικά ακριβά. Υλοποιεί την επιθυμία του (σοσιαλιστή) πρώην υπουργού Παιδείας, Κλοντ Αλέγκρ(2), για «κούρα δίαιτας

στο μαμούθ της εκπαίδευσης» και καταργεί περισσότερες από 15.000 θέσεις εκπαιδευτικών κάθε χρόνο(3).

Εξάλλου, κανένα υπουργείο δεν τολμάει να μείνει έξω από το χορό των μεταρρυθμίσεων. Αντίθετα, όλα προσπαθούν να γίνουν πρωτοπόρα στη μείωση θέσεων εργασίας, καθώς είναι η νέα μεγάλη προτεραιότητα του κράτους, το οποίο, όπως δήλωσε ο γάλλος πρωθυπουργός Φρανσουά Φιγιόν, τον Σεπτέμβριο του 2007, έχει χρεοκοπήσει.

Στο υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης, οι νομαρχίες πέφτουν και αυτές θύματα της «κούρας διαίτας». Οι διαγωνισμοί για την πρόσληψη αστυνομικών που είχαν προβλεφθεί για τον Σεπτέμβριο του 2009 ακυρώθηκαν, ενώ μέχρι το 2012 θα έχουν καταργηθεί 8.000 θέσεις(4).

Το υπουργείο Αμυνας είχε ήδη προπορευθεί στην εφαρμογή αυτής της πολιτικής: κλείσιμο στρατοπέδων και κατάργηση 45.000 θέσεων εργασίας μέχρι το 2014. Το υπουργείο Υγείας κλείνει τις μαιευτικές κλινικές των δημόσιων νοσοκομείων που πραγματοποιούν λιγότερους από τριακόσιους τοκετούς ετησίως, θεωρώντας ότι κοστίζουν υπερβολικά ακριβά. Το ίδιο ισχύει και για τις χειρουργικές κλινικές, οι οποίες πλέον οφείλουν να πραγματοποιούν περισσότερες από 1.500 ιατρικές πράξεις ετησίως.

Στο υπουργείο Εξωτερικών καταργούνται δεκάδες προξενεία, ενώ στο υπουργείο Πολιτισμού αναδιοργανώνονται τα Εθνικά Αρχαία. Το δε υπουργείο Οικονομικών «εξορθολογίζει» τις υπηρεσίες του σε όλα τα επίπεδα.

Η συρρίκνωση του κράτους συνοδεύεται από μεταβίβαση δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα στον ιδιωτικό. Πρόκειται για πραγματικό κατακερματισμό των δημόσιων επιχειρήσεων και την πώληση των τμημάτων τους. Οι ιδιωτικοποιήσεις πραγματοποιούνται σταδιακά ή με την παράκαμψη των αντιδράσεων που παρουσιάζονται, χωρίς να κατονομάζονται ως τέτοιες. Ικανοποιούν τις προσδοκίες των υποψήφιων αγοραστών για κερδοφορία, αλλά λαμβάνουν υπόψη και την ιστορία και τους αγώνες των εργαζομένων κάθε κλάδου, καθώς και το ιδιαίτερο καθεστώς που οι ίδιοι έχουν σε κάθε επιχείρηση.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο διαφορετικός χρόνος που επελέγη για τις μεταρρυθμίσεις στη France Telecom και στο Ταχυδρομείο. Παρόμοιοι είναι και οι μηχανισμοί που θα καθορίσουν την πορεία που θα ακολουθήσουν η Gaz de France (GDF), η Electricite de France (EDF), αλλά και η Εθνική Εταιρεία των Γαλλικών Σιδηροδρόμων (SNCF).

Η απόσυρση του κράτους αρχίζει κάθε φορά με τον διαχωρισμό των δραστηριοτήτων των δημόσιων επιχειρήσεων. Ετσι, το 1990, ο διαχωρισμός του Ταχυδρομείου από τις Τηλεπικοινωνίες που συναποτελούσαν τον ενιαίο οργανισμό PTT, οριοθετεί τους τομείς δραστηριότητας που πρέπει «να ανοίξουν στον ανταγωνισμό».

Πράγματι, οι τηλεπικοινωνίες εμφανίζονταν ήδη ως ένας κλάδος που μπορούσε να εξασφαλίσει υψηλή κερδοφορία, αντίθετα από εκείνον των ταχυδρομείων, τα οποία απαιτούν πολυάριθμο εργατικό δυναμικό(5) - άλλωστε, οι σιδηροδρομικοί υπάλληλοι φημίζονται για τη συνδικαλιστική μαχητικότητά τους.

Η πρώτη κίνηση

Η μεταφορά στον ιδιωτικό τομέα σπάνια πραγματοποιείται απότομα: αντίθετα, επιχειρείται σταδιακά. Το γεγονός αυτό συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα της ακολουθούμενης τακτικής, καθώς κάθε στάδιο της βιώνεται ως η λογική συνέχεια του προηγούμενου βήματος. Ετσι, το πρώτο άνοιγμα του κεφαλαίου της France Telecom στο ιδιωτικό κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε το 1997 και το δεύτερο το 2000.

Παρά την επένδυση 78 δισεκατομμυρίων ευρώ για τη διάσωση της ζημιογόνου, πλέον, εταιρείας -οι ζημιές της οφείλονταν στο σκάσιμο της κερδοσκοπικής φούσκας του Ιντερνετ και της κινητής τηλεφωνίας- το μερίδιο του κράτους στην εταιρεία μειώθηκε σε λιγότερο από μισό το 2004 και σε λιγότερο από το ένα τρίτο το 2005, με αποτέλεσμα το Δημόσιο να χάσει το δικαίωμα βέτο.

Το 1994, χάρη στη μαζική απεργία του προσωπικού διατηρήθηκε το καθεστώς του δημοσίου υπαλλήλου για τους εργαζόμενους. Βέβαια, αυτό δεν εμπόδισε τη σταδιακή αλλά συνεχή αλλαγή του τρόπου λειτουργίας και οργάνωσης της εταιρείας, η οποία από δημόσια επιχείρηση μετατράπηκε σε αμιγώς ιδιωτική: υποχρεωτικές μετακινήσεις προσωπικού, μάνατζμεντ προσηλωμένο στην επίτευξη στόχων και στην άσκηση πιέσεων στο προσωπικό, συνεχείς αναδιαρθρώσεις υπηρεσιών, μείωση του ανθρώπινου δυναμικού (μεταξύ 2005 και 2008 καταργήθηκαν 22.000 θέσεις εργασίας), εντατικοποίηση της εργασίας(6)... Οι τεχνικοί των ηλεκτρονικών υπηρεσιών οφείλουν να αναβαπτιστούν σε πωλητές.

Η επιχείρηση που είχε ως αποστολή τον εξοπλισμό της χώρας με σύγχρονα δίκτυα τηλεπικοινωνιών και τη συμβολή στη χωροταξική ανάπτυξη, ξαφνικά βρέθηκε αντιμέτωπη με τον ανταγωνισμό των Bouygues, SFR, Cegetel και Free, κι έτσι άρχισε να λειτουργεί με μοναδικό κριτήριο την κερδοφορία και την οικονομική απόδοση των επενδύσεων.

Στην περίπτωση του Ταχυδρομείου (La Poste) ή του οργανισμού σιδηροδρόμων SNCF, ο κατατεμαχισμός παίρνει διαφορετική μορφή. Η μεταφορά δραστηριοτήτων προς τον ιδιωτικό τομέα είναι πιο αργή κι ανεπαίσθητη. Πραγματοποιείται με τη δημιουργία θυγατρικών και με την ανάθεση ορισμένων υπηρεσιών στον ιδιωτικό τομέα, ανάλογα με τη φύση των

δραστηριοτήτων.

Η Ελέν Αντάμ, του συνδικάτου SUD-PTT, μας αποκαλύπτει τους μηχανισμούς που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση του Ταχυδρομείου: «Το άνοιγμα στον ανταγωνισμό πραγματοποιείται κατ' αρχάς σε συνάρτηση με το βάρος των αντικειμένων που διανέμονται. Ο τομέας των δεμάτων είναι ο πρώτος που ανοίγει στον ανταγωνισμό. Καθώς οι εταιρείες FedEx και DHL διεισδύουν στην εγχώρια αγορά και επιβάλλουν σε αυτή τις δικές τους, καθαρά εμπορικές πρακτικές, η εγγύηση και η ταχύτητα μετατρέπονται σε πλεονεκτήματα που πληρώνονται τοις μετρητοίς. Έτσι το Ταχυδρομείο δημιουργεί τη θυγατρική Geopost για να ευθυγραμμιστεί και να εφαρμόσει τα ίδια κριτήρια διοίκησης με αυτές, με αποκλειστικό σκοπό την κερδοφορία.

»Η νομική μορφή που επιλέγεται είναι εκείνη της εταιρείας συμμετοχών (holding), η οποία διευθύνεται από έναν από τους διευθυντές του Ταχυδρομείου [τον διευθυντή του κλάδου δεμάτων και εφοδιαστικής αλυσίδας (logistics)]. Στην εταιρεία συμμετοχών περιλαμβάνονται αρκετές θυγατρικές, ανάμεσα στις οποίες και η επιχείρηση ταχυμεταφορών Chronopost. Στις θυγατρικές του ομίλου Geopost πλέον εργάζονται 19.000 υπάλληλοι, ενώ στη μητρική εταιρεία απέμειναν 7.000, οι οποίοι εργάζονται στον κλάδο της διανομής αλληλογραφίας.

«ΟΑΕΔ» σε ιδιώτες

»Ο δεύτερος "οικονομικά αποδοτικός" τομέας, η παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, έχει ήδη ανατεθεί σε θυγατρική εταιρεία, με τη δημιουργία άλλης μιας εταιρείας συμμετοχών, της Banque Postale (Ταχυδρομική Τράπεζα), η οποία ευθυγραμμίζεται με τις πρακτικές του υπόλοιπου τραπεζικού τομέα».

Στον Pole emploi (Πόλος Απασχόλησης, αντίστοιχος του ελληνικού ΟΑΕΔ), ακολουθήθηκε παρόμοια μεθοδολογία. Δεδομένου ότι δεν έχουν γίνει προσλήψεις δημοσίων υπαλλήλων, η προβλεπόμενη εξατομικευμένη παρακολούθηση των φακέλων των 320.000 ατόμων που αναζητούν εργασία ανατέθηκε σε ιδιωτικά γραφεία εύρεσης και πρόσληψης προσωπικού (Sodie) και σε πρακτορεία εύρεσης προσωρινά απασχολούμενου προσωπικού (Manpower).

Επίσης, οι ιδιωτικοποιήσεις πραγματοποιούνται «διακριτικά», με την υιοθέτηση ενός οργανωτικού μοντέλου στο οποίο συνυπάρχουν εργαζόμενοι με διαφορετικό εργασιακό καθεστώς (δημόσιοι υπάλληλοι και συμβασιούχοι ιδιωτικού δικαίου).

Όπως υποστηρίζει η Ελέν Αντάμ, «το προσωπικό του Ταχυδρομείου εργάζεται με ολοένα περισσότερο επισφαλείς συνθήκες εργασίας, καθώς είναι διαιρεμένο σε δημόσιους υπάλληλους και σε μισθωτούς με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου των διάφορων θυγατρικών, ανάμεσα στις οποίες υπάρχουν στεγανά λόγω της ύπαρξης της εταιρειών συμμετοχών.

»Η πρόσληψη εργαζομένων με το καθεστώς του δημοσίου υπαλλήλου έχει σταματήσει από το 2002. Οχι όμως και η πρόσληψη μισθωτών με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου (ασπίστου ή ορισμένου χρόνου). Μάλιστα, οι συσχετισμοί αλλάζουν, καθώς, με την πάροδο του χρόνου, οι δημόσιοι υπάλληλοι συνταξιοδοτούνται.

»Το 2003, το ταχυδρομείο απασχολούσε 315.364 εργαζόμενους (200.852 δημόσιους υπαλλήλους και 114.512 υπαλλήλους με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου). Το 2008, από τους 295.742 εργαζόμενους, οι δημόσιοι υπάλληλοι είχαν περιοριστεί στους 152.287, ενώ οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου είχαν αυξηθεί στους 143.455. Φέτος, ο αριθμός των εργαζομένων σε αυτές τις δύο κατηγορίες θα κυμανθεί στο ίδιο επίπεδο».

Η σειρά της αυτοδιοίκησης

Η ιδιωτικοποίηση του Ταχυδρομείου έχει ήδη αρχίσει. Μάλιστα, έχει προηγηθεί κατά πολύ του νόμου με τον οποίο θα ανοίξει το κεφάλαιο της επιχείρησης στους ιδιώτες. Επιπλέον, με τις διαδοχικές διευρύνσεις του μεριδίου των ιδιωτών, η επιχείρηση θα καταλήξει να μετατραπεί και επίσημα σε ανώνυμη εταιρεία.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε και τη μεταφορά αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση. Στη Γαλλία, η αποκέντρωση του 1982 και η Δεύτερη Φάση της (Acte II) που δρομολογήθηκε από τον (συντηρητικό) πρωθυπουργό Ζαν Πιέρ Ραφαρέν -ο οποίος τη χαρακτήριζε «μητέρα όλων των μεταρρυθμίσεων»- έδωσαν στους άρχοντες της αυτοδιοίκησης νέες αρμοδιότητες.

Πλέον, οι τομείς της επαγγελματικής κατάρτισης, των μεταφορών, της διαχείρισης των κτιρίων και του εργατοτεχνικού προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως επίσης και η κοινωνική δράση, ανήκουν στις νομαρχίες και στις περιφέρειες. Ωστόσο, πολύ συχνά, οι πόροι που τους μεταβιβάζει το κράτος δεν επαρκούν για την κάλυψη των εξόδων που συνεπάγονται όλες αυτές οι αποστολές.

Όπως επισημαίνει ο Ζιλ Γκαρνιέ, πρόεδρος της κομμουνιστικής ομάδας στο νομαρχιακό συμβούλιο του Σεν-Σεν Ντενί, «θεωρήθηκε ότι, για ορισμένα δικαιώματα όπως το RMI (ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα που χορηγείται σε όλους τους άπορους άνω των 25 ετών), οι λογαριασμοί παγώνουν την ημέρα που πραγματοποιείται η μεταβίβαση της αρμοδιότητας. Την 1η Ιανουαρίου του 2004, όλοι οι δικαιούχοι όφειλαν να πληρώνονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, στην οποία και μεταβιβάστηκαν οι σχετικοί πόροι. Ωστόσο, από εκείνη την ημερομηνία και μετά, η καταβολή του RMI σε κάθε νέο

δικαιούχο που προστίθεται στον κατάλογο των απόρων βαρύνει τη νομαρχία, η οποία και οφείλει να βρει τους αντίστοιχους πόρους».

Η «Πράσινη» αναπληρώτρια περιφερειάρχης της Ιλ ντε Φρανς (του ευρύτερου πολεοδομικού συγκροτήματος του Παρισιού, με 11 εκατομμύρια κατοίκους) παρατηρεί ότι το ίδιο ακριβώς ισχύει και για την κατάρτιση των εργαζομένων στις κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες. «Από τα 160 εκατομμύρια του προϋπολογισμού, τα 10 δεν καλύφθηκαν. Και να σκεφθεί κανείς ότι προηγήθηκαν τρία χρόνια σκληρών διαπραγματεύσεων, αναπροσαρμογής των οφειλόμενων από το κράτος ποσών, αλλά και τέσσερις προσφυγές. Εκ των πραγμάτων, το μόνο που έχουμε εξασφαλίσει είναι η διατήρηση της υπάρχουσας χρηματοδότησης», εξηγεί.

Γι' αυτόν τον λόγο, η ίδια συμπεραίνει ότι το κίνητρο αυτής της μεταρρύθμισης «δεν ήταν να γίνουν οι θεσμοί πιο καινοτόμοι ή να βρίσκονται πιο κοντά στους πολίτες και στους δικαιούχους των παροχών οι μηχανισμοί που διεκπεραιώνουν αυτές τις υποθέσεις. Το ζητούμενο ήταν να μειωθεί η οικονομική συμμετοχή του κράτους».

Ανοδος του αυταρχισμού

Η πολύμορφη συρρίκνωση του μεγέθους του κράτους συνοδεύεται από μια λιγότερο ορατή τάση αυταρχισμού στη λειτουργία της κρατικής μηχανής, την ενίσχυση των ιεραρχιών και του ελέγχου πάνω στους δημόσιους υπάλληλους. Βέβαια, η πολιτική επιβολή νέων προτεραιοτήτων στους θεσμούς δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση.

Αν και κυβερνήσεις διορίζουν πρόσωπα της απόλυτης εμπιστοσύνης τους επικεφαλής των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης, οι επιλογές τους δεν αποτελούν εγγύηση για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που θα ληφθούν, καθώς οι δημόσιοι υπάλληλοι που θα κληθούν να τα εφαρμόσουν, τα ερμηνεύουν, τα τροποποιούν και τα προσαρμόζουν στην επαγγελματική ρουτίνα της κάθε υπηρεσίας(7).

Μάλιστα, οι ελίτ ορισμένων κλάδων αντιστέκονται. Ετσι, οι γιατροί, οι πανεπιστημιακοί, οι δικαστικοί ή οι μηχανικοί προβάλλουν το επιχείρημα ότι ίσως γνωρίζουν καλύτερα από τον υπουργό τις προτεραιότητες του κλάδου τους. Το ίδιο ισχύει και για τους γενικούς επιθεωρητές της δημόσιας διοίκησης. Προέρχονται μεν από τομείς του κρατικού μηχανισμού που βρίσκονται στη δίνη του κυκλώνα, η αποστολή τους συνίσταται στο να συνηγορούν υπέρ των μεταρρυθμίσεων, ωστόσο προτείνουν συμβιβαστικές λύσεις και διαμεσολαβήσεις που ακυρώνουν εν μέρει τον ριζοσπαστικό χαρακτήρα των αρχικών σχεδιασμών.

Για τους πολιτικούς υπεύθυνους που εμπνεύστηκαν αυτά τα σχέδια, η κατάσταση θεωρείται απαράδεκτη. Το ίδιο ισχύει και για τα υψηλόβαθμα στελέχη του υπουργείου Οικονομικών, τα οποία, κάμποσα χρόνια τώρα, επιχειρούν να επιβάλλουν στα «σπάταλα» υπουργεία έναν νέο ορισμό του «δημόσιου συμφέροντος», την αυστηρή επίτευξη των δημοσιονομικών ισορροπιών, περιφρονώντας τις διεκδικήσεις τους(8).

Μέχρι σήμερα, ο ζήλος τους εξισορροπούσαν, σε κάποιον βαθμό, από τους κανονισμούς λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες διατηρούσαν κάποια περιθώρια αυτονομίας. Υποδέχτηκαν, λοιπόν, με ενθουσιασμό τα πολιτικά προγράμματα που προέβλεπαν την επιβολή απόλυτου ελέγχου και τον διορισμό «μάνατζερ» με ευρύτατες εξουσίες.

Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση των νοσοκομείων. Επικεφαλής των νεοσύστατων Περιφερειακών Οργανισμών Υγείας (ARS) τίθεται ένας πραγματικός «υγειονομικός περιφερειάρχης», ο οποίος διορίζεται από το υπουργικό συμβούλιο και είναι υπεύθυνος για ολόκληρη την αλυσίδα της περιθαλψής στο επίπεδο της περιφέρειας. Μάλιστα, σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή του νόμου «Νοσοκομείο, ασθενείς, υγεία και περιφέρειες», που ψηφίστηκε τον Ιούλιο του 2009, μπορούσε ακόμα και να διορίζει τους διευθυντές των νοσοκομείων και να τους παύει ανά πάσα στιγμή.

Το «μοναδικό» αφεντικό

Οι τελευταίοι κινητοποιήθηκαν και πέτυχαν τροποποίηση ως προς αυτό και ταυτόχρονα την ενίσχυση της δικής τους εξουσίας μέσα σε κάθε νοσηλευτικό ίδρυμα... Πράγματι, ο νόμος διευρύνει τις εξουσίες τους στα ζητήματα του καθορισμού των στόχων και της διοίκησης του προσωπικού. Οι επιθυμίες τους συνέπιπταν με εκείνες του Νικολά Σαρκοζί να «υπάρχει ένα μονάχα αφεντικό σε κάθε νοσοκομείο».

Βέβαια, η εξέλιξη δεν διευκολύνει τον διάλογο. Οπως αναφέρει ο καθηγητής Αντρέ Γκριμαλντί, διευθυντής της διαβητολογικής υπηρεσίας, «προηγούμενως, επικρατούσε μια λογική συνδιαχείρισης. Ο διευθυντής όφειλε να εξασφαλίσει τη συμφωνία των γιατρών στις αποφάσεις που λάμβανε. Πλέον, όμως, οι γιατροί δεν έχουν λόγο».

Στην ανώτατη εκπαίδευση, η κατάσταση παρουσιάζει εκπληκτικές ομοιότητες. Ο «νόμος για τις ελευθερίες και τις ευθύνες των πανεπιστημίων» (LRU), ο οποίος θεσπίζει την «αυτονομία» των ιδρυμάτων, αποσκοπεί στην εξασθένιση κάθε συλλογικής μορφής εξουσίας. Κι όπως εξηγεί ο κοινωνιολόγος Φρεντερίκ Νείρά, «με τις μεταρρυθμίσεις του 2003 και του 2007 έχουμε περάσει σε ένα στάδιο αυταρχικής διοίκησης με κριτήρια μάνατζμεντ».

Ο νόμος δίνει στους προέδρους των πανεπιστημίων -των οποίων η πλειονότητα συμφωνεί με τις διατάξεις του- σημαντικές εξουσίες απέναντι στους πανεπιστημιακούς. Για παράδειγμα, μπορούν να προσλαμβάνουν προσωπικό με το εργασιακό καθεστώς του δημοσίου υπαλλήλου, είτε του συμβασιούχου, και να ακυρώνουν τις αποφάσεις συλλογικών οργάνων όπως οι επιτροπές και τα συμβούλια του πανεπιστημίου.

Η ίδια δυναμική εφαρμόζεται και στον κλάδο της Δικαιοσύνης. Στην Εισαγγελία, κατ' αρχάς, όπου, με τον νόμο της 9ης Μαρτίου 2009, οι εισαγγελείς τίθενται υπό την ιεραρχική εξουσία του υπουργού, με αποτέλεσμα να αποκτά ο υπουργός τη δυνατότητα να παρεμβαίνει και να καθοδηγεί τη διαδικασία σε κάθε υπόθεση. Στη συνέχεια, όσον αφορά τους δικαστές, επιδιώκεται ο περιορισμός της ανεξαρτησίας τους μέσα από την «κινητικότητα». Εάν δεν είναι δυνατόν να μετατεθούν σε άλλη περιφέρεια, μπορούν να μετατεθούν σε άλλες θέσεις, ανάλογα με τις οργανωτικές ανάγκες του δικαστηρίου.

Όπως υπενθυμίζει ο δικαστικός Ζιλ Σενατί, «σε έναν δικαστή που χειρίζεται ζητήματα αποφυλάκισης και κράτησης και ο οποίος θα μπορούσε να θεωρηθεί "υπερβολικά επιεικής", όσον αφορά τις ποσοτώσεις απέλασης αλλοδαπών που έχει καθορίσει για τον νομό ο νομάρχης(9), μπορεί με μεγάλη ευκολία να του ανατεθούν οι οικογενειακές διαφορές και οι κηδεμονίες... ».

Όμως το αποκορύφωμα αυτής της τάσης συνίσταται στο γεγονός ότι, από το 2009, οι δικαστικοί αποτελούν μειοψηφία στο Ανώτατο Συμβούλιο του Δικαστικού Σώματος (CSM), το οποίο είναι αρμόδιο για τις τοποθετήσεις τους και τα πειθαρχικά ζητήματα του κλάδου. Πλειοψηφούν πλέον προσωπικότητες εκτός δικαστικού σώματος που διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και από τους προέδρους της Βουλής και της Γερουσίας.

Η ενίσχυση του ελέγχου περνάει επίσης από το σφίξιμο των λουριών σε τομείς που απολάμβαναν μια σχετική αυτονομία. Ο Νοέλ Ντοσέ, ο γενικός γραμματέας του Εθνικού Ενωτικού Συνδικάτου του «Πόλου της Απασχόλησης» σήμερα, ήταν εκείνος που έκανε πρώτος λόγο για συγχώνευση του Εθνικού Οργανισμού για την Απασχόληση (ANPE) και των Οργανώσεων για την Απασχόληση στη Βιομηχανία και το Εμπόριο (Assedic - οι οποίες, μεταξύ άλλων, χορηγούν επικουρικό επίδομα ανεργίας επιπλέον εκείνου του ANPE).

Έτσι, τον Ιανουάριο του 2009, δημιουργήθηκε ο νέος οργανισμός, «Πόλος της Απασχόλησης». Ενώ ο ANPE ήταν δημόσιος φορέας, το Unedic (ο συλλογικός φορέας των Assedic) ήταν οργανισμός ιδιωτικού δικαίου, η διοίκηση του οποίου ασκούσαν ισότιμα από τις εργοδοτικές και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Σε τοπικό επίπεδο, η συγχώνευση αυτών των δύο δομών ενίσχυσε σημαντικά τις αρμοδιότητες του κρατικού μηχανισμού.

Μάντζερ του Δημοσίου

Το διοικητικό συμβούλιο του «Πόλου της Απασχόλησης» αποτελείται από πέντε εκπροσώπους του κράτους, δύο προσωπικότητες που διορίζονται από τον υπουργό, πέντε εκπροσώπους των εργοδοτών και πέντε των εργαζομένων(10).

Όσον αφορά τον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου, διορίζεται απευθείας από την κυβέρνηση, καθώς η γνωμοδότηση του διοικητικού συμβουλίου έχει μονάχα συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Σήμερα, ο πρόεδρος είναι ο Κριστιάν Σαρπί, στέλεχος του πρωθυπουργικού γραφείου την περίοδο 2003-2005 και στη συνέχεια διευθυντής του ANPE.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί και το ζήτημα της διαχείρισης του κονδυλίου που προκύπτει από την παρακράτηση από τις Assedic του 1% του μισθού και το οποίο διατίθεται για τη στέγαση των εργαζομένων: αν και στο παρελθόν ασκήθηκε κριτική για την αδιαφανή διαχείρισή του, σήμερα ξεφεύγει εντελώς από τη διαχείριση των κοινωνικών εταιρών και περνάει στην αρμοδιότητα της δημόσιας διοίκησης.

Φυσικά, δεν λείπουν οι υποψήφιοι για τις νέες θέσεις μάντζερ που ανοίγουν στον δημόσιο τομέα. Για την πρόσβαση σε αυτές καθοριστικό ρόλο παίζουν οι σχέσεις με τον αρχηγό του κράτους ή τους συμβούλους του, οι οποίοι έχουν έτσι τη δυνατότητα να συγκροτήσουν μια πελατεία ατόμων που τους είναι απόλυτα υποχρεωμένοι. Οι διορισμοί δεν έχουν μόνο συμβολικό χαρακτήρα: τα μόνους και η αμοιβή ανάλογα με την επίτευξη των «στόχων» συμπληρώνουν -ή αντικαθιστούν- το μισθολόγιο που προβλέπεται για τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης.

Με τις διάφορες μορφές της και τις χρονικές στιγμές που επιλέγονται για την υλοποίησή της, η διπλή τάση για μεταρρύθμιση του κράτους (από τη μια πλευρά συρρίκνωση, ιδιωτικοποίηση και μεταφορά αρμοδιοτήτων, κι από την άλλη κρατικοποίηση και ενίσχυση του ελέγχου) επηρεάζει με διάφορους τρόπους το σύνολο των δημόσιων υπηρεσιών. Κι όλα αυτά πραγματοποιούνται στο όνομα των «επιδόσεων», οι οποίες έχουν αναχθεί σε πραγματικό φετίχ της δράσης του κράτους.

Η επιθυμία για έλεγχο των δημόσιων υπηρεσιών δεν είναι καινούρια. Εδώ και πολύ καιρό αποτελεί στόχο του Κοινοβουλίου, του Ελεγκτικού Συνεδρίου και των επιθεωρητών του υπουργείου Οικονομικών. Όμως μόνο πρόσφατα οι «δείκτες επιδόσεων» μετατράπηκαν σε αποκλειστικό κριτήριο. Από αυτή την άποψη, ο οργανικός νόμος για τον προϋπολογισμό (LOLF), ο οποίος ψηφίστηκε το 2001, σηματοδοτεί όσο τίποτε άλλο τον θρίαμβο των αντιλήψεων των υψηλόβαθμων στελεχών του υπουργείου Οικονομικών που είναι ένθερμοι οπαδοί της εισαγωγής των μάντζερ και των ιδεών του

μάντζερ στον δημόσιο τομέα(11).

Ο LOLF επιβάλλει στις δημόσιες υπηρεσίες μια διοίκηση και μια στρατηγική που στηρίζονται στην επίτευξη στόχων και στην υιοθέτηση δεικτών, οι οποίοι πρέπει να ενημερώνονται συνεχώς. Σε κάθε κλάδο, οι δημόσιοι υπάλληλοι οφείλουν να παρουσιάσουν ένα Ετήσιο Σχέδιο Επιδόσεων (PAP), για την επίτευξη των οποίων είναι υπεύθυνοι(12).

Οι ασθενείς ως προϊόν

Στην πράξη, κάθε δραστηριότητα περιορίζεται στη λογιστική της οπτική και λογική, η οποία θυμίζει τους ισολογισμούς των επιχειρήσεων. Κι όπως συνοψίζει ο καθηγητής Γκριμάλντι για την περίπτωση του νοσοκομείου, «δημιούργησαν τεχνητά την ιδέα ότι υπάρχουν ασθενείς συμφέροντες από οικονομική άποψη και ασθενείς μη συμφέροντες. Και τι συμφέρεται από οικονομική άποψη; Οτιδήποτε μπορεί εύκολα να ποσοτικοποιηθεί, δηλαδή οι καθαρά τεχνικές ιατρικές διαδικασίες μέσης σοβαρότητας, οι οποίες μπορούν να προγραμματιστούν εύκολα, σε άτομα που δεν παρουσιάζουν ψυχολογικά ή κοινωνικά προβλήματα. Για παράδειγμα, μπορεί εύκολα να προγραμματιστεί πλήθος επεμβάσεων καταρράκτη μέσα σε μία ημέρα.

»Και τι δεν είναι συμφέρον από οικονομική άποψη; Ο,τι θεωρείται πολύπλοκο: οι χρόνιες παθήσεις, οι ηλικιωμένοι ασθενείς, οι ψυχικά και κοινωνικά πάσχοντες. (...) Ξέχασαν, απλούστατα, ότι το νοσοκομείο οφείλει να περιθάλπει φτωχούς ασθενείς και σοβαρά περιστατικά...».

Βεβαίως, είναι γνωστό ότι το προσωπικό βρίσκει τρόπους για να παρακάμψει ή να φέρει στα μέτρα του το διαχειριστικό αυτό ιδανικό. Ετσι, πέρα από το γεγονός ότι τα στελέχη των δημόσιων υπηρεσιών δαπανούν μεγάλο μέρος του χρόνου τους και της ενεργητικότητάς τους για να τροφοδοτούν με στοιχεία τους δείκτες, επινοούν επίσης και τρόπους για να τους «διαχειρίζονται».

Όπως εξηγούσε ένα υψηλόβαθμο στέλεχος της Αστυνομίας στο 32ο συνέδριο του συνδικάτου των αστυνομικών διευθυντών και των υψηλόβαθμων στελεχών της Αστυνομίας (SCHFPN) που πραγματοποιήθηκε στο Μονλιζόν το 2003, «υπάρχει προφανώς ο κίνδυνος να παρουσιάζουν οι υπεύθυνοι την εικόνα που τους εξυπηρετεί. Φυσικά, δεν θα νοθεύσουν τους αριθμούς, αλλά θα καταφύγουν σε πονηρά τεχνάσματα».

Ετσι, για να επιτευχθούν οι δύο κυριότεροι στόχοι του Ετήσιου Σχεδίου Επιδόσεων για την Αστυνομία -μείωση των δεικτών της καταγεγραμμένης εγκληματικότητας και αύξηση του ποσοστού της διαλεύκανσης των υποθέσεων- η φαντασία των αστυνομικών είναι αστείρευτη. Αρνούνται να καταγράψουν υποβολές μηνύσεων, παραπέμπουν τον μηνυτή σε άλλο αστυνομικό τμήμα το οποίο υποτίθεται ότι είναι αρμόδιο, συνενώνουν περισσότερες υποθέσεις σε μία, αλλάζουν τον ποινικό χαρακτήρα της καταγγελλόμενης πράξης, επικεντρώνουν τη δράση των υπηρεσιών της αστυνομίας στις παράνομες πράξεις που είναι περισσότερο «συμφέρουσες» στις στατιστικές (ναρκωτικά ή αλλοδαποί)(13). Η υποχρέωση της επίτευξης των «σωστών» αριθμών δεν περιορίζεται στη δημόσια τάξη, αλλά έχει επιβληθεί σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας της δημόσιας διοίκησης.

Η πρόσφατη ιστορία αποκαλύπτει την έκταση του εκσυγχρονισμού διά των μάντζερ. Στη δυτική Ευρώπη, η ανάπτυξη της δημόσιας διοίκησης αποτέλεσε τη λυδία λίθο για την οικοδόμηση της έννοιας του δημόσιου συμφέροντος, σε αντιδιαστολή με το συμφέρον του μονάρχη.

Σηματοδότησε δε το πέρασμα από την ιδιωτική και προσωπική διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων από τον Βασιλικό Οίκο, στη συλλογική και απρόσωπη διαχείριση από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Η δομή του σύγχρονου κράτους θεμελιώθηκε σε ένα όραμα που καθιστά τις δημόσιες υπηρεσίες φορείς μιας ανιδιοτελούς δραστηριότητας, προσανατολισμένης στην επίτευξη οικουμενικών στόχων(14). Όμως, σήμερα, αυτή ακριβώς η αντίληψη για την αποστολή του κράτους δέχεται πυρά από όλες τις κατευθύνσεις. Με τον επανακαθορισμό της αποστολής κάθε επαγγελματικού κλάδου της δημόσιας διοίκησης, εργαζόμενοι όπως οι εφοριακοί, το προσωπικό του «Πόλου της Απασχόλησης» και οι εκπαιδευτικοί δεν αισθάνονται πλέον, όπως στο παρελθόν, ότι η αποστολή τους είναι να «προσφέρουν υπηρεσίες» στους πολίτες, αλλά βιώνουν επώδυνα αυτές τις αλλαγές, νιώθουν ξεκρέμαστοι, ξένοι σε οτιδήποτε αφορά την άσκηση του επαγγέλματός τους.

Η αίσθηση του καθήκοντος -και της προσωπικής ολοκλήρωσης που συνδέεται με την εκπλήρωσή του- δεν συνάδει με τα νέα κριτήρια αξιολόγησης. Το χάσμα ανάμεσα στον δημόσιο υπάλληλο και τον πολίτη βαθιάει καθημερινά, καθώς ο πρώτος δυσκολεύεται να εξυπηρετήσει τον δεύτερο αποτελεσματικά. Η αίσθηση εξάντλησης που προκύπτει από αυτήν την κατάσταση δεν είναι δυνατόν να συμβιβαστεί με τις διάφορες μορφές «μάντζερ μέσω της καθιέρωσης στόχων».

«Στη δουλειά με το ζόρι»

Το μόνο που απομένει είναι η φυγή από την υπηρεσία.

Αυτοκτονίες, απόπειρες αυτοκτονίας, αναρρωτικές άδειες, κατανάλωση ψυχοτρόπων ουσιών από τους δημόσιους

υπαλλήλους που βρίσκονται αντιμέτωποι με την «ενοχή των αριθμών». Ο Πιέρ Λε Γκοά, εφοριακός στο Λανιόν, εξομολογείται: «Κάθε μέρα, πηγαίνουμε στη δουλειά σχεδόν με το ζόρι. Με τους συναδέλφους, οι συζητήσεις καταλήγουν πάντα στο ζήτημα της σύνταξης: Πόσος καιρός μας μένει ακόμα μέχρι να ξεμπερδέψουμε με όλα αυτά;»(15) Ακολουθεί η κατάρρευση. Σύμφωνα με τη μαρτυρία της Ντελφίν Καρά, υπεύθυνης της συνδικαλιστικής οργάνωσης SNU-Pole emploi στη Βανδέα, «με την αύξηση του φόρτου της εργασίας, η ατμόσφαιρα είναι τόσο τεταμένη που, σε πολλά γραφεία, οι υπάλληλοι ξεσπάνε σε κλάματα»(16).

Ο «εκσυγχρονισμός» του κράτους διαβρώνει την καθημερινότητα, διεισδύοντας ακόμα και στις πιο ανώδυνες πράξεις των εργαζόμενων. Κι αυτό συμβαίνει καθώς -ανεξάρτητα από τις θυσίες, την οδύνη, την αίσθηση αποπροσανατολισμού και τις εντάσεις- οι εργαζόμενοι που υφίστανται τον «εκσυγχρονισμό» δεν έχουν άλλη επιλογή από το να συμμετέχουν σε αυτόν, να τον υλοποιούν ανά πάσα στιγμή και να συμβιβάζονται. Μάλιστα, βρίσκουν μόνοι τους τους καλύτερους τρόπους για να το κατορθώσουν και ν' αντέξουν τις αφόρητες συνθήκες εργασίας, παρά τον υπερβολικό φόρτο. Γιατί, διασώζεται ακόμα μια κάποια αφοσίωση στην «αποστολή των δημόσιων υπηρεσιών».

Αίσθηση καθήκοντος

Για παράδειγμα, αυτή ακριβώς η αφοσίωση ωθεί τη Μαρι-Ζο, εργαζόμενη στον Πόλο της Απασχόλησης της Νίκαιας, να μεταφέρει με USB τα αρχεία της υπηρεσίας στο σπίτι της, για να τα δουλέψει εκτός ωραρίου. Και επιβιώνουν μερικές συνήθειες που είχαν οι εργαζόμενοι για να εκπληρώνουν το καθήκον τους, «όταν είχαμε να κάνουμε με ανθρώπους και όχι με φακέλους», όπως σχολιάζει η Φρανσουάζ από τον Πόλο της Απασχόλησης της Γκρας(17).

Όσον αφορά το ξήλωμα του κράτους, η αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος οφείλεται στο εξής παράδοξο: Η παραδοσιακή αποστολή των δημόσιων υπηρεσιών, η οποία χαρακτηριζόταν από την αφοσίωση στη δουλειά, την αίσθηση του καθήκοντος και τα κοινωνικά κριτήρια, είναι η ίδια που επιτρέπει σήμερα την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που ακυρώνουν αυτές ακριβώς τις μορφές με τις οποίες έως τώρα εκπληρώνονταν.

Συνεπώς, η μετάλλαξη του κράτους δεν μπορεί να περιοριστεί στην κινητοποίηση των υψηλόβαθμων στελεχών των κρατικών υπηρεσιών που την προωθούν και υπερηφανεύονται, τόσο για τις περισπούδαστες οδηγίες που δίνουν, όσο και για τους ικανοποιητικούς απολογισμούς που παρουσιάζουν. Βέβαια, ο ανταγωνισμός για να γίνουν αρεστοί (στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, στον υπουργό ή στον υπεύθυνο του υπουργικού γραφείου), όπως επίσης και η αδιάκοπη μεταπήδησή τους από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα και αντιστρόφως, συμβάλλουν σημαντικά σε αυτήν την εξέλιξη.

Η εγκαθίδρυση του κράτους-μάντζερ προκύπτει επίσης, σε καθημερινό επίπεδο, από τη διαρκή και σωρευτική δραστηριότητα χιλιάδων δημόσιων υπαλλήλων, οι οποίοι, όσο κι αν είναι αντίθετοι με αυτές τις εξελίξεις, στον βαθμό που ασκούν το επάγγελμά τους συμβιβάζονται με αυτές -έστω κι αν αυτό τους κοστίζει σε προσωπικό επίπεδο- και τις ενσωματώνουν, κατά το δυνατόν, στη δουλειά που οφείλουν να κάνουν.

Ωστόσο, οι διαμαρτυρίες είναι άφθονες. Εναντία στη μεταρρύθμιση του δικαστικού χάρτη της χώρας κινητοποιήθηκαν δικαστικοί, δικηγόροι και το προσωπικό των δικαστηρίων. Τον Οκτώβριο του 2009, απήγγησαν 46.000 υπάλληλοι του Πόλου της Απασχόλησης. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι πανεπιστημιακοί αρνήθηκαν τη μεταρρύθμιση του κλάδου τους. Την άνοιξη, οι νοσοκομειακοί γιατροί διαδήλωναν για τη σωτηρία του δημόσιου νοσοκομείου. Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πολλαπλασιάζουν τις κινητοποιήσεις.

Ο καθένας μόνος του

Όμως, όσον αφορά τις επαγγελματικές τους έγνοιες, το κοινωνικοοικονομικό τους επίπεδο, τις κοινωνικές τους καταβολές και τον τρόπο με τον οποίο ενεργούν (ή ακόμα και κινητοποιούνται), οι καθηγητές της ιατρικής σχολής διαφέρουν πολύ από τους ταχυδρομικούς, τους συμβούλους των Γραφείων Απασχόλησης, τους αστυνομικούς ή τους γραφείς των δικαστηρίων. Πώς είναι δυνατόν να ενδιαφερθούν οι μεν για τους δε αυθόρμητα και να εκδηλώσουν την έμπρακτη αλληλεγγύη τους;

Απ' ό,τι φαίνεται προς το παρόν, κανένας δεν υποστηρίζει κανέναν και η έλλειψη αλληλεγγύης αυξάνει τη γενικευμένη αίσθηση της συντριβής από τις «μεταρρυθμίσεις». Όμως το κύμα των επιχειρούμενων αλλαγών αντλεί τη δύναμή του όχι μόνο από τις νέες αντιπαραθέσεις που προκαλεί (ανάμεσα στους δημόσιους υπάλληλους και τους χρήστες των υπηρεσιών τους, αλλά και ανάμεσα σε δημόσιους υπάλληλους διαφορετικών βαθμίδων και υπηρεσιών), αλλά και από την αποσιώπηση του γεγονότος.

Η αποκάλυψη των μηχανισμών που διέπουν αυτό το σύνολο σημαίνει ήδη ότι αντιτιθέμεθα σε αυτό και ότι έχουμε συνειδητοποιήσει πως διακυβεύεται η υπεράσπιση ενός μοντέλου πολιτισμού.

(1) Αυτό το άρθρο αποτελεί την περίληψη των συμπερασμάτων του συνεδρίου που διοργάνωσαν η «Le Monde diplomatique» και το Fondation Copernic τον Ιούνιο του 2009, με τίτλο «Το ξήλωμα του κράτους» (L'Etat demantele). Οι παρεμβάσεις στις οποίες γίνεται αναφορά θα δημοσιευτούν σε βιβλίο που θα κυκλοφορήσει από τον εκδοτικό οίκο «La Decouverte» την άνοιξη του 2010.

(2) (ΣΤΜ): Στον Κλοντ Αλέγκρ άρεσε ανέκαθεν να παριστάνει τον «αιρετικό», προβάλλοντας απόψεις που εξόργιζαν τη βάση του κόμματος και κυρίως τους εκπαιδευτικούς και τους οικολόγους, καθώς είναι ο σημαντικότερος αρνητής της κλιματικής αλλαγής στη Γαλλία. Μάλιστα, οι σφοδρές αντιδράσεις των Πρασίνων του στοίχισαν και τον υπουργικό θώκο που ετοιμαζόταν να του προσφέρει ο Σαρκοζί στο πλαίσιο της «διεύρυνσης» με αριστερούς πολιτικούς.

(3) Παράλληλα με τη μείωση του αριθμού των ωρών διδασκαλίας, την αύξηση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη, τη μη αντικατάσταση των απόντων καθηγητών (ΣΤΜ: Στη Γαλλία, υπάρχουν σε κάθε περιοχή καθηγητές χωρίς οργανική θέση, οι οποίοι είναι στη διάθεση του γραφείου εκπαίδευσης και καλούνται να αντικαταστήσουν τους καθηγητές της ειδικότητάς τους που απουσιάζουν από την τάξη τους έστω και μία ημέρα, έτσι ώστε να μην χάνονται ώρες μαθήματος), αλλά και την προτροπή να μην γράφουν οι γονείς τα παιδιά στο νηπιαγωγείο πριν συμπληρώσουν την ηλικία των 3 ετών.

(4) «Le Figaro», Παρίσι, 17 Αυγούστου 2009.

(5) Το 1991, στο ταχυδρομείο υπήρχαν 300.000 εργαζόμενοι, σχεδόν όλοι με το καθεστώς του δημόσιου υπαλλήλου.

(6) (ΣΤΜ): Πρόσφατα, η εταιρεία βρέθηκε στο επίκεντρο της δημοσιότητας εξαιτίας του κύματος αυτοκτονιών των υπαλλήλων της. Μόλις το περασμένο Σαββατοκύριακο σημειώθηκαν δύο νέες αυτοκτονίες, ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό των κρουσμάτων τα τελευταία δύο χρόνια (2008-2009) στα 37!

(7) Βλέπε κυρίως Vincent Dubois, «La Vie au guichet. Relation administrative et traitement de la misere», Economica, Παρίσι, 2003.

(8) Οσον αφορά τις βολонταριστικές πολιτικές της χρήσης του δραστηκού περιορισμού των δημόσιων εσόδων ως μοχλού για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων, βλέπε Sebastien Guex, «La politique des caisses vides. Etat, finances publiques et mondialisation», «Actes de la recherche en sciences sociales», αρ. 146-147, Παρίσι, Μάρτιος 2003.

(9) (ΣΤΜ): Ο Σαρκοζί έχει καθορίσει ετήσιους στόχους απέλασης παράνομων μεταναστών και έχει επιμερίσει αυτόν τον αριθμό στις νομαρχίες. Στους νομάρχες που δεν επιδεικνύουν ιδιαίτερο ζήλο για την επίτευξή του, επιβάλλονται κυρώσεις.

(10) Νόμος 2008-126 της 13ης Φεβρουαρίου 2008 για τη μεταρρύθμιση της οργάνωσης των δημόσιων υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την απασχόληση. Στο διοικητικό συμβούλιο συμμετέχει επίσης κι ένας εκπρόσωπος της τοπικής αυτοδιοίκησης.

(11) Βλέπε Philippe Bezes, «Reinventer l'Etat. Les reformes de l'administration francaise (1962-2008)», Presses Universitaires de France, Παρίσι, 2009, σελ. 451-455.

(12) Το σύνολο των PAP είναι προσβάσιμο στην ιστοσελίδα www.performance-publique.gouv.fr/farandole/2010/pap.html

(13) Μπορεί να βρει κανείς έναν αρκετά πλούσιο κατάλογο αυτών των πρακτικών στο έργο των Jean-Hugues Matelly και Christian Mouhanna, «Police. Des chiffres et des doutes», Michalon, Παρίσι, 2007.

(14) Pierre Bourdieu, «La Noblesse d'Etat. Grandes Ecoles et esprit de corps», Editions de Minuit, Παρίσι, 1989, σελ. 544.

(15) «L' Humanite», Παρίσι, 21 Οκτωβρίου 2009.

(16) «Le Monde», 22 Οκτωβρίου 2009.

(17) «L' Humanite», 20 Οκτωβρίου 2009.

* Συγγραφείς του «La France a peur. Une histoire sociale de l' insecurite». La Decouverte, Παρίσι, 2008, και, αντίστοιχα, κοινωνιολόγος και γενικός συντονιστής του Fondation Copernic.

© 2009 Χ.Κ. Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.